

คำวินิจฉัยของ นายสุธี สุทธิสมบุรณ์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ ๘๕/๒๕๔๗

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๗

เรื่อง สมาชิกพรรคไทยรักไทย ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า มติการดำเนินกิจการของพรรคไทยรักไทย มีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม

นายประหยัด จันทพาล กับพวก รวมห้าสิบเก้าคน สมาชิกพรรคไทยรักไทย จังหวัดยโสธร ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๔๗ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม กรณีมติการดำเนินกิจการของพรรคไทยรักไทยที่อนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัด ชัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ข้อเท็จจริงตามคำร้องโดยสรุป ผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดยโสธรได้ประกาศรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร และนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร ระหว่างวันที่ ๕ - ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ และจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๗ พร้อมกันทั่วประเทศ โดยพรรคไทยรักไทยได้มีมติอนุญาตให้นายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร และคณะ สามารถนำสัญลักษณ์และนโยบายพรรค ตลอดจนการใช้ชื่อ - สกุล และรูปถ่ายหรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคที่ระบุตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ ซึ่งผู้ร้อง ฯ เห็นว่า เป็นมติที่แสดงเจตนารมณ์และแนวทางที่มาครอบงำการเลือกตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มติของพรรคไทยรักไทยดังกล่าวไม่ชอบด้วยหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ เนื่องจากการใช้ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และเป็นหัวหน้าพรรคไทยรักไทย และเป็นผู้นำรัฐบาล สนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ย่อมทำให้การเลือกตั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวเป็นไปโดยไม่สุจริตและเที่ยงธรรม นอกจากนี้ พรรคไทยรักไทยยังให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรค จำนวนสี่คน ปฏิบัติหน้าที่ที่ชัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ เพราะใช้อำนาจหน้าที่ในตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคไทยรักไทยช่วยเหลือผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เป็นการกระทำที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผู้ร้อง ฯ จึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญ

พิจารณาวินิจฉัยว่า มติของพรรคไทยรักไทยที่อนุญาตให้นายสตีเฟน นาคสุข ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธร และคณะ สามารถนำสัญลักษณ์และนโยบายพรรค ตลอดจนการใช้ชื่อ - สกุล และรูปถ่ายหรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคที่ระบุตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อันเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ พร้อมลายมือชื่อไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ ถือว่าเป็นเจตนารมณ์ที่เกิดจากมติของพรรคที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองท้องถิ่นในระบบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ ส่วนการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ได้ปฏิบัติหรือดำเนินการช่วยเหลือการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในนามพรรคไทยรักไทย เป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ เช่นกัน

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีมติ เมื่อวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๕๔๗ ให้รับคำร้องไว้ดำเนินการและให้ส่งสำเนาคำร้อง ฯ พร้อมรายชื่อให้นายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบความถูกต้องของรายชื่อ และการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองดังกล่าว และให้ส่งสำเนาคำร้องถึงพรรคไทยรักไทย เพื่อขอให้ชี้แจงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมติของพรรคตามคำร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๔๗ ได้พิจารณาหนังสือของนายทะเบียนพรรคการเมือง ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๗ ซึ่งแจ้งผลการตรวจสอบรายชื่อบุคคลจำนวนห้าสิบเก้าคน และพบว่า เป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวนห้าสิบหกคน จึงให้รับและรวมไว้ในสำนวน

ศาลรัฐธรรมนูญได้รับคำร้อง ลงวันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ของสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวนสามสิบสามคน ขอเข้าร่วมเป็นผู้ร้องร่วมกับสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวนห้าสิบเก้าคน และศาลรัฐธรรมนูญมีมติ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ ให้ส่งสำเนาคำร้องให้นายประหยัด จันทพาด กับพวก และหัวหน้าพรรคไทยรักไทยเพื่อทราบ และหากประสงค์จะคัดค้านประการใด ให้แจ้งต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบห้าวันนับแต่วันได้รับหนังสือหรือถือว่าได้รับหนังสือ

ศาลรัฐธรรมนูญได้มีมติ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ ให้รับคำแถลงของนายประหยัด จันทพาด กับพวก กรณีไม่คัดค้านการที่สมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวนสามสิบสามคน ยื่นคำร้องเข้าร่วมเป็นผู้ร้องแล้วให้รวมไว้ในสำนวนเดียวกัน และให้ส่งสำเนาคำร้องของสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวนสามสิบสามคน พร้อมรายชื่อ เพื่อให้ นายทะเบียนพรรคการเมืองตรวจสอบความถูกต้องของรายชื่อและการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองดังกล่าว

ศาลรัฐธรรมนูญในคราวประชุม เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๗ ได้พิจารณาคำร้องขอขยายระยะเวลายื่นคำชี้แจงข้อเท็จจริงของพรรคไทยรักไทย ลงวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๗ แล้วอนุญาตให้ขยายระยะเวลายื่นคำชี้แจงข้อเท็จจริง โดยให้ยื่นคำชี้แจงข้อเท็จจริงต่อศาลรัฐธรรมนูญ ภายในวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๗

นายทะเบียนพรรคการเมืองมีหนังสือ ลงวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๗ แจ้งผลการตรวจสอบรายชื่อบุคคล จำนวนสามสิบสามคน และพบว่า เป็นสมาชิกพรรคไทยรักไทย จำนวนสามสิบสามคน ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ ๗ กันยายน ๒๕๔๗ ให้รับและรวมไว้ในสำนวน

พรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้อง โดยนายวิจิต ปลั่งศรีสกุล ทนายความผู้ถูกร้อง ยื่นหนังสือ ลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๔๗ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า คำร้องของสมาชิกพรรคไทยรักไทย ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม เนื่องจากสมาชิกที่เข้าชื่อในคำร้องดังกล่าว จำนวนสิบสามคน ได้แจ้งขอถอนชื่อจากคำร้องกับผู้อำนวยการพรรคแล้ว จึงมีผู้ยื่นคำร้องไม่ถึงห้าสิบคนตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้ พรรคไม่เคยส่งผู้ใดลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รวมทั้งผู้สมัครจังหวัดยโสธร นายสถิรพร นาคสุข เป็นเพียงอนุญาตให้ใช้สัญลักษณ์และนโยบายพรรค รวมทั้งรูปหัวหน้าพรรคในฐานะนายรัฐมนตรีไปหาเสียงได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายเท่านั้น พรรคไม่เคยครอบงำหรือสนับสนุนผู้ใดในการเลือกตั้งท้องถิ่น จะถือว่าผิดดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขไม่ได้

พรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้อง โดยนายวิจิต ปลั่งศรีสกุล ทนายความผู้ถูกร้อง ยื่นหนังสือ ลงวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๗ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ชี้แจงเพิ่มเติมว่า พรรคไทยรักไทยมิได้มีมติส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น และมีได้มีมติสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ส่วนนายสถิรพร นาคสุข ผู้สมัครรับเลือกตั้งนายองค์การบริหารส่วนจังหวัดยโสธรนั้น พรรคไทยรักไทยก็ได้มีมติสนับสนุนหรือส่งสมัครในนามพรรคไทยรักไทย แต่อย่างใดทั้งสิ้น โดยพรรคไทยรักไทยได้มีมติของคณะผู้บริหารพรรค เมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ ชี้แจงยืนยันเจตนารมณ์และแนวทางของพรรคต่อการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกพรรคไทยรักไทย ดังนี้

๑. พรรคฯ ขอยืนยันเจตนารมณ์ในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ ภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายและหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น

๒. สำหรับการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในขณะนี้ พรรค ฯ สนับสนุนแก่ผู้สมัคร โดยอนุญาตให้ใช้สัญลักษณ์หรือนโยบายของพรรค ฯ ไปเผยแพร่หรือใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ได้เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายและข้อบังคับพรรค ส่วนค่าใช้จ่ายใด ๆ ที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งถือเป็นภาระความรับผิดชอบของผู้สมัคร ฯ แต่ละท่าน ไม่เกี่ยวข้องกับพรรค ฯ แต่ประการใดทั้งสิ้น

๓. พรรค ฯ ไม่อนุญาตและจะไม่ออกหนังสือรับรองให้ผู้ที่มิประวัติการกระทำผิดเกี่ยวกับการผลิตหรือการค้ายาเสพติด หรือผู้ที่อยู่ระหว่างการถูกยึดทรัพย์ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการผลิตหรือการค้ายาเสพติด หรือผู้มีอิทธิพลที่ทำความเดือดร้อนแก่ประชาชน ใช้สัญลักษณ์หรือนโยบายของพรรค ฯ ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

๔. ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องออกหนังสือรับรองสิทธิในการเป็นสมาชิก และสิทธิในการใช้สัญลักษณ์หรือนโยบายของพรรค ฯ เพื่อไปเผยแพร่หรือใช้ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งตามข้อ ๒ ให้ นายภูมิธรรม เวชยชัย รองเลขาธิการพรรค หรือนายชานนท์ สุวสิน รองเลขาธิการพรรค เป็นผู้มีอำนาจลงนามในหนังสือรับรองดังกล่าวแทนเลขาธิการพรรค

นายประหยัด จันทพาล ผู้ร้องที่หนึ่ง กับพวก รวมห้าสิบเก้าคน ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๗ ต่อศาลรัฐธรรมนูญ และเห็นว่า คำชี้แจงของพรรคไทยรักไทยขัดแย้งกันโดยครั้งแรกชี้แจงว่า พรรคไทยรักไทยไม่เคยมีมติส่งผู้ใดรับเลือกตั้งในนามพรรค ต่อมากลับชี้แจงว่าพรรคเคยมีมติเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗ อนุญาตให้นายสตีพร นาคสุข นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรค รวมทั้งรูปหัวหน้าพรรค รูปถ่าย หรือรูปภาพ ชื่อ-สกุล ของหัวหน้าพรรค จึงถือว่าคำชี้แจงดังกล่าวขัดแย้งกัน

ข้อเท็จจริงตามคำร้อง และคำชี้แจงของพรรคไทยรักไทย ผู้ถูกร้อง มีเพียงพอในการพิจารณาวินิจฉัย โดยมีประเด็นต้องพิจารณาวินิจฉัยว่า มติการดำเนินกิจการของพรรคไทยรักไทยที่อนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งมีลักษณะตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม หรือไม่ ส่วนประเด็นการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพรรคไทยรักไทยที่ช่วยเหลือการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในนามพรรคไทยรักไทยไม่อยู่ในเงื่อนไของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม ซึ่งหมายถึงกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขอให้วินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใจของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงไม่จำเป็นต้องวินิจฉัยในประเด็นการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๔๗ “บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้นตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

การจัดองค์กรภายใน การดำเนินกิจการ และข้อบังคับของพรรคการเมือง ต้องสอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง กรรมการบริหารของพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมืองตามจำนวนที่กำหนดในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง ซึ่งเห็นว่าผิดหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าผิดหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้ผิดหรือข้อบังคับนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘ บัญญัติไว้ ดังนี้

มาตรา ๒๘ “ในกรณีที่สมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหารพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าห้าสิบคนเห็นว่าผิดหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับดังกล่าวขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ให้มติหรือข้อบังคับดังกล่าวนั้นเป็นอันยกเลิกไป”

ประเด็นที่ต้องพิจารณาวินิจฉัยในเบื้องต้น คือ คำร้องของสมาชิกพรรคไทยรักไทยเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม หรือไม่ เห็นว่า คำร้องของนายประหยัด จันทพาล กับพวกสมาชิกพรรคไทยรักไทยรวมแปดสิบเก้าคน เป็นคำร้องที่ครบถ้วนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๗ วรรคสาม และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๘

สำหรับข้อพิจารณาในประเด็นตามคำร้อง กรณีมติของพรรคไทยรักไทยที่อนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรค ตลอดจนการใช้ชื่อ - สกุล และรูปถ่าย หรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคที่ระบุตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นมติที่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยผู้ร้องเห็นว่ามติดังกล่าวเป็นมติที่แสดงเจตนารมณ์และแนวทางครอบงำการเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและทำให้การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไม่สุจริตและเที่ยงธรรมนั้น เห็นว่า หลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขน่าจะประกอบด้วย หลักการสำคัญได้แก่ หลักสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค หลักการมีส่วนร่วม หลักการใช้เสียงข้างมากโดยคำนึงถึงเสียงข้างน้อย หลักการถ่วงดุลอำนาจอานาจธิปไตย และหลักการกระจายอำนาจ โดยมีหลักการย่อยในเรื่องพรรคการเมืองและการปกครองท้องถิ่น ได้แก่ หลักการเกี่ยวกับพรรคการเมืองส่งเสริมให้บุคคลมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนและเพื่อดำเนินกิจการในทางการเมืองให้เป็นไปตามเจตนารมณ์นั้น ตามหลักการนี้ให้ความสำคัญกับพรรคการเมือง โดยกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ถ้าพ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมืองจะทำให้สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลง พรรคการเมืองจึงมีความสำคัญและเป็นหลักในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และพรรคการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นในกระบวนการสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน โดยการเสนอนโยบายและตัวบุคคลให้ประชาชนเลือก และแนวทางการพัฒนาพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องขยายสาขาของพรรคการเมืองให้ประชาชนเข้าร่วมกับพรรคการเมืองอย่างทั่วถึง และพรรคการเมืองมีฐานมวลชนอย่างแท้จริง และต้องสนับสนุนหรือส่งเสริมสมาชิกพรรคสมัครรับเลือกตั้งการปกครอง

ส่วนท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อให้พรรคมีกิจกรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ส่วนหลักการเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรัฐจะต้องให้ความเป็นอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๒) การเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และคณะผู้บริหารท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนให้ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๕ วรรคสี่) คุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง หลักเกณฑ์และวิธีการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่นให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘๕ วรรคเจ็ด) การปกครองท้องถิ่นจึงเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยประชาชนมีอิสระในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งตามความต้องการของตนเอง และไม่มีผู้ใดทราบได้ว่าการใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นตัดสินใจเลือกผู้สมัครคนใดเนื่องจากใช้วิธีการออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ อีกทั้งกฎหมายที่กำหนดคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง มิได้กำหนดห้ามผู้สมัครสังกัดพรรคการเมืองหรือห้ามใช้นโยบายพรรคการเมืองหาเสียงเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจึงสามารถเลือกผู้สมัครที่เป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือไม่สังกัดพรรคการเมืองก็ได้ตามที่ต้องการ กรณีพรรคไทยรักไทยมีมติอนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคตลอดจนการใช้ชื่อ - สกุล และรูปถ่าย หรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคที่ระบุตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโยธา ซึ่งเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นพิจารณาแล้วเห็นว่า มติของพรรคไทยรักไทยดังกล่าวเป็นมติของคณะผู้บริหารพรรค เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ โดยมีเงื่อนไขให้ใช้รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้เท่าที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมายและข้อบังคับพรรค จึงเป็นกรณีที่พรรคไทยรักไทยดำเนินกิจการทางการเมืองตามเจตนารมณ์ของพรรคตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ หากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเห็นว่านโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นนโยบายของพรรคการเมืองที่ผู้สมัครเป็นสมาชิก หรือนโยบายของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่สังกัดพรรคการเมืองเป็นประโยชน์กับท้องถิ่นนั้น ๆ ข้อเท็จจริงการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นในหลายพื้นที่การที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งนำเอาสัญลักษณ์และนโยบายพรรค รวมทั้ง ชื่อ - สกุล รูปถ่าย หรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคของพรรคการเมืองที่ได้รับความไว้วางใจให้บริหารประเทศไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น กลับส่งผลให้ผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นไม่ได้รับเลือกตั้ง เนื่องจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ต้องการให้พรรคการเมืองมีอำนาจเด็ดขาด

ทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่นจึงไม่เลือกผู้สมัครที่สังกัดพรรคการเมืองที่บริหารประเทศ โดยเลือกผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นจากผู้สมัครที่ไม่สังกัดพรรคการเมือง หรือสังกัดพรรคการเมืองฝ่ายค้าน เพื่อคานอำนาจของพรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมไว้วางใจให้บริหารประเทศ ดังนั้น การใช้สัญลักษณ์ และนโยบายพรรค รวมทั้งการใช้ชื่อ - สกุล และรูปถ่าย หรือรูปภาพของหัวหน้าพรรคที่ระบุตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี ไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง จึงไม่สามารถชี้้นำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัคร ที่เผยแพร่สัญลักษณ์และนโยบายของพรรครณรงค์หาเสียงเลือกตั้งได้ และไม่สามารถครอบงำ การเลือกตั้งองค์ประกอบส่วนท้องถิ่น โดยบังคับให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งเลือกผู้สมัครคนใดคนหนึ่งได้ เพราะการเลือกตั้งต้องใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ และไม่มีผลทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริต และเที่ยงธรรม เนื่องจากการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรมเกิดจากผู้สมัครหรือผู้ใดกระทำ เพื่อจูงใจ ให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ตนเอง หรือผู้สมัครอื่น หรือให้งดเว้นการลงคะแนน ให้แก่ผู้สมัครด้วยวิธีการดังนี้ (๑) จัดทำ ให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ หรือจัดเตรียมเพื่อจะ ให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้แก่ผู้ใด (๒) ให้ เสนอให้ หรือสัญญาว่าจะ ให้เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดไม่ว่าโดยทางตรง หรือทางอ้อมแก่ชุมชน สมาคม มูลนิธิ วัด สถาบันการศึกษา สถานสงเคราะห์ หรือสถาบันอื่นใดที่คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศกำหนด ในราชกิจจานุเบกษา (๓) ทำการโฆษณาหาเสียงเลือกตั้งด้วยการจัดให้มีมหรสพหรือการรื่นเริงต่าง ๆ (๔) เลี้ยงหรือรับจะจัดเลี้ยงผู้ใด (๕) หลอกลวง บังคับ ชูเชิญ ใช้อิทธิพลคุกคาม ใ้ร้าย หรือจูงใจให้ เข้าใจผิดในเรื่องใดอันเกี่ยวกับผู้สมัครใด (มาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิก สภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๕) ตลอดจนการไม่ปฏิบัติตามมาตรการอื่น ๆ ที่บัญญัติ ไว้ในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น ฯ ดังกล่าว การที่ผู้สมัครใช้สัญลักษณ์และ นโยบายพรรครณรงค์หาเสียง จึงไม่มีส่วนทำให้การเลือกตั้งไม่สุจริตและเที่ยงธรรม เพราะกรณีของ พรรคไทยรักไทยมติของพรรคที่อนุญาตให้ใช้สัญลักษณ์หรือนโยบายพรรค ไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียง เลือกตั้งภายใต้กรอบแห่งบทบัญญัติของกฎหมายและหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองตนเองตาม เจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งระดับท้องถิ่นมีอิสระในการเลือกนโยบาย ของผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดก็ได้ ซึ่งเป็นไปตามหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชน ในท้องถิ่น นอกจากนี้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น ไม่มีบทบัญญัติห้ามพรรคการเมืองสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่น

หรือส่งสมาชิกของพรรคสมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งระดับท้องถิ่นจะสังกัดพรรคการเมืองหรือไม่สังกัดพรรคการเมือง และจะใช้นโยบายของพรรคการเมืองหรือไม่ใช้นโยบายของพรรคการเมืองรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง จึงไม่ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงวินิจฉัยว่า มติของพรรคไทยรักไทยที่อนุญาตให้นำสัญลักษณ์และนโยบายพรรคไปเผยแพร่รณรงค์หาเสียงเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เป็นมติที่ไม่ได้ขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๗ วรรคสาม

นายสุธี สุทธิสมบูรณ์

ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ